

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА

Кафедра педагогічної освіти та соціальної реабілітації

ЗАТВЕРДЖУЮ

Перший проректор

(Майя НІКОЛАЄВА)

04.09. 2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ПРОФЕСІЙНА КУЛЬТУРА ТА ІМІДЖ МЕНЕДЖЕРА ОСВІТИ

Рівень вищої освіти: другий (магістерський)

Галузь знань: 03 Гуманітарні науки

Спеціальність: 035 Філологія

Спеціалізації:

035.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська

035.043 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – німецька

035.051 Романські мови та літератури (переклад включно), перша – іспанська

035.055 Романські мови та літератури (переклад включно), перша – французька

Освітньо-професійна програма:

Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська

Освітньо-професійна програма:

Германські мови та літератури (переклад включно), перша – німецька

Освітньо-професійна програма:

Романські мови та літератури (переклад включно), перша – іспанська

Освітньо-професійна програма:

Романські мови та літератури (переклад включно), перша – французька

Робоча програма навчальної дисципліни «Професійна культура та імідж менеджера освіти». Одеса: ОНУ, 2023. 17 с.

Розробник: Нагорна Н.В., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогічної освіти та соціальної реабілітації.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри педагогічної освіти та соціальної реабілітації.

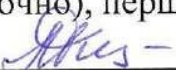
Протокол № 1 від «30» серпня 2023р.

Завідувач кафедри (Лілія ВСЙЛАНДЄ)

Погоджено із гарантом ОПП
Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська
 (Олена КАРПЕНКО)

Погоджено із гарантом ОПП
Германські мови та літератури (переклад включно), перша – німецька
 (Наталя ГОЛУБЕНКО)

Погоджено із гарантом ОПП
Романські мови та літератури (переклад включно), перша – іспанська
 (Людмила ГРИНЬКО)

Погоджено із гарантом ОПП
Романські мови та літератури (переклад включно), перша – французька
 (Маріанна КНЯЗЯН)

Схвалено навчально-методичною комісією (НМК) факультету романо-германської філології

Протокол № 2 від «1» вересня 2023 р.

Голова НМК (Олена ГРИГОРОВИЧ)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри педагогічної освіти та соціальної реабілітації

Протокол № __ від «__» _____ 20__ р.
Завідувач кафедри _____ (_____)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри педагогічної освіти та соціальної реабілітації

Протокол № __ від «__» _____ 20__ р.
Завідувач кафедри _____ (_____)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		<i>Очна форма навчання</i>	<i>Заочна форма навчання</i>
Загальна кількість: кредитів ECTS – 3/3 годин – 90/90 змістових модулів – 2/2	Галузь знань 03 Гуманітарні науки Спеціальність 035 Філологія Спеціалізації 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська 035.043 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – німецька 035.055 Романські мови та літератури (переклад включно), перша – французька 035.051 Романські мови та літератури (переклад включно), перша – іспанська Рівень вищої освіти: другий (магістерський)	Вибіркова	
		<i>Рік підготовки:</i>	
		1-й	
		<i>Семестр</i>	
		1-й	
		<i>Лекції</i>	
		-	-
		<i>Практичні, семінарські</i>	
		30 год.	10 год.
		<i>Лабораторні</i>	
		- год.	
		<i>Самостійна робота</i>	
		60 год.	80 год.
		Форма підсумкового контролю: Залік	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни «Професійна культура та імідж менеджера освіти» є забезпечення загально-теоретичної й практичної підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти з питань формування культури професійно-педагогічної діяльності майбутніх філологів, особливостями професійної культури сучасного менеджера освіти, стимулювати розвиток і саморозвиток професійної культури майбутніх фахівців.

При вивченні дисципліни «Професійна культура та імідж менеджера освіти» вирішуються такі основні **завдання**:

- сприяти осмисленню предмету навчальної дисципліни, ролі менеджера освіти в сучасному освітньому закладі;
- ознайомити з методичними підходами до процесу формування професійної культури;
- ознайомити з принципами, нормами і правилами імеджології;
- розкрити зв'язок професійної культури та іміджу з освітнім простором;
- сприяти формуванню в здобувачів загальної та професійно-орієнтованої комунікативної мовленнєвої компетенції для забезпечення ефективного педагогічного спілкування;
- активізувати самовиховання та самоосвіту здобувачів.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних **компетентностей**:

а) інтегральна: здатність розв'язувати складні задачі і проблеми в галузі лінгвістики, літературознавства, фольклористики, перекладу в процесі професійної діяльності або навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог;

б) загальних:

ЗК02. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК05. Здатність працювати в команді та автономно.

ЗК10. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань / видів економічної діяльності).

в) спеціальних:

СК10. Здатність до організації освітнього процесу та викладання іноземних мов і зарубіжної літератури в закладах вищої освіти.

Програмні результати навчання:

ПР 01. Оцінювати власну навчальну та науково-професійну діяльність, будувати і втілювати ефективну стратегію саморозвитку та професійного самовдосконалення.

ПР 05. Знаходити оптимальні шляхи ефективної взаємодії у професійному колективі та з представниками інших професійних груп різного рівня.

ПР 19. Здійснювати організацію освітнього процесу, висококваліфіковано викладати іноземні мови й зарубіжну літературу в закладах вищої освіти.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен

знати:

- психолого-педагогічні аспекти професійної культури менеджера освіти як чинника успішності організації освітнього процесу;
- фактори формування професійної культури менеджера освіти;
- підходи до визначення поняття «професійна культура»;
- основні елементи та специфіку професійної культури менеджера;
- зміст професійної підготовки менеджерів освіти;
- етапи підготовки майбутніх менеджерів;
- засоби активізації навчальної діяльності майбутніх менеджерів освіти;
- шляхи формування професійної культури майбутніх менеджерів в системі професійної підготовки.

вміти:

- критично оцінювати ефективність навчальної діяльності (власної та оточення);
- діяти на основі етичних міркувань у команді та автономно;
- розробляти стратегію саморозвитку та професійного самовдосконалення в аспекті досягнення високого рівня професійної культури менеджера освіти;
- дотримуватися педагогічного етикету у професійному спілкуванні, у тому числі з представниками інших професійних груп різного рівня;
- володіти методами формування професійної культури, корегування іміджу;
- визначати етапи формування професійної культури майбутнього фахівця;
- обирати оптимальну стратегію взаємодії у професійному спілкуванні.

3. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Психолого-педагогічні аспекти формування професійної культури майбутніх фахівців

Тема 1. Професійна культура в світлі сучасного освітнього дискурсу

Основні поняття «професійна культура», «самосвідомість», «професійна самосвідомість». Підходи до визначення основних понять. Способи творчої самореалізації в процесі організації освітнього процесу висококваліфікованого викладання навчальних дисциплін. Професійні цінності. Формування професійної культури. Формування здатності працювати в команді на етичних засадах. Елементи професійної культури менеджера освіти, відображення в ній здатності ефективного спілкування з представниками різних професійних груп, експертами з інших галузей знань.

Тема 2. Специфіка професійної культури менеджера

Роль особистості в процесі формування професійної культури. Цінності професійного розвитку. Професійне зростання і самовдосконалення; роль здатності бути критичним і самокритичним у цьому процесі. Теоретичні підходи до формування професійної культури майбутнього менеджера.

Тема 3. Зміст професійної культури менеджера

Професійно-культурна освіченість. Професійна етика. Загальнокультурна і функціональна грамотність. Базові критерії, основні критерії, критеріальні показники змісту професійної підготовки майбутніх менеджерів.

Тема 4. Етапи підготовки майбутніх менеджерів

Цілі і зміст готовності майбутнього менеджера до управлінської діяльності. Інформаційно-орієнтований етап підготовки майбутніх менеджерів, рефлексивно-оцінювальний етап; етап самореалізації.

Тема 5. Засоби активізації навчальної діяльності майбутніх менеджерів

Стан готовності до процесу пізнання. Пізнавальна активність здобувачів. Творче мислення. Творчість як вища форма активності і самостійної діяльності. Типи педагогічних ситуацій. Функції педагогічних ситуацій. Характеристика змісту педагогічних ситуацій. Форми і засоби

побудови управлінської ситуації. Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми в процесі професійної діяльності та навчання.

Змістовий модуль 2. Імідж у професійній діяльності менеджера освіти.

Тема 6. Імідж як феномен професійного розвитку

Іміджелогія в комплексі наук. Імідж ділової людини у сучасному світі. Поліфункціональність іміджу. Типізація іміджу. Загальна іміджелогія. Прикладна іміджелогія. Педагогічна іміджелогія.

Тема 7. Технологія формування особистого іміджу

Психолого-педагогічні передумови формування професійного іміджу. Техніки створення ефективного професійного імідж-образу. Складові компоненти структури іміджу менеджера освіти. Структура особистісного іміджу. Стратегії управління особистісним іміджем. Проблеми створення позитивного іміджу.

Тема 8. Етика та спілкування як елемент професійної культури

Професійна етика: виникнення, сутність та призначення. Сутність і значення поняття «мораль». Принцип справедливості та принцип обов'язку. Завдання професійної етики. Техніка ділового спілкування. Культура спілкування. Стилі та моделі спілкування менеджера освіти.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин							
	Очна форма				Заочна форма			
	Усього	у тому числі			Усього	у тому числі		
		л	п	ср		л	п	ср
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Змістовий модуль 1. Психолого-педагогічні аспекти формування професійної культури майбутніх фахівців								
Тема 1. Професійна культура в світлі сучасного освітнього дискурсу.	10		4	6	10			10
Тема 2. Специфіка професійної культури менеджера	8		2	6	12		2	10
Тема 3. Зміст професійної культури менеджера	12		4	8	12		2	10
Тема 4. Етапи підготовки майбутніх менеджерів	12		4	8	12		2	10
Тема 5. Засоби активізації навчальної діяльності майбутніх менеджерів	12		4	8	12		2	10
Разом за змістовим модулем I	54		18	36	58		8	50
Змістовий модуль II. Імідж у професійній діяльності менеджера освіти								
Тема 6. Імідж як феномен професійного розвитку	12		4	8	10			10
Тема 7. Технологія формування особистого іміджу	12		4	8	12		2	10
Тема 8. Етика та спілкування як елемент професійної культури	12		4	8	10			10
Разом за змістовим модулем II	36		12	24	32		2	30
Усього годин	90		30	60	90		10	80

5. Теми семінарських занять

Семінарські заняття навчальним планом не передбачені.

6. Теми практичних занять

	Назва теми	Кількість годин	
		Очна форма	Заочна форма
1.	Тема 1. Основні елементи професійної культури менеджера	4	
	Тема 2. Сутність та специфіка професійної культури	2	2
2.	Тема 3. Становлення професійної культури менеджера	4	2
3.	Тема 4. Процесуальні характеристики готовності майбутнього менеджера до управлінської діяльності	4	2
4.	Тема 5. Методи активізації навчального процесу.	4	2
5.	Тема 6. Імідж та його сутність	4	
6.	Тема 7. Методи формування, реалізації, корегування іміджу сучасного менеджера освіти	4	2
8.	Тема 8. Професійна етика у побудові іміджу. Основні стилі спілкування менеджера освіти.	4	
Разом		30	10

7. Теми лабораторних занять

Лабораторні заняття навчальним планом не передбачені

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Види завдань	Кількість годин	
			Очна форма	Заочна форма
1	Тема 1. Професійна культура в світлі сучасного освітнього дискурсу.	Проаналізувати підходи до визначення поняття «професійна культура» за авторами. Представити у вигляді таблиці.	6	10
2	Тема 2. Специфіка професійної культури менеджера	Представити у вигляді презентації теоретичні підходи (загальнофілософський, науковий, соціально-психологічний) до формування професійної культури майбутнього менеджера (один за власним вибором)	6	10
3.	Тема 3. Зміст професійної культури менеджера	Схематично представити основні елементи професійної культури менеджера.	8	10
4	Тема 4. Етапи підготовки майбутніх менеджерів	Виявити засоби реалізації основних етапів підготовки майбутніх менеджерів. Представити у вигляді таблиці.	8	10
5	Тема 5. Засоби активізації навчальної діяльності майбутніх менеджерів	Схарактеризувати педагогічні ситуації, що забезпечують процес готовності майбутніх менеджерів до майбутньої управлінської діяльності. Виявити функції, зміст, форми і способи побудови. Підготувати презентацію.	8	10
6	Тема 6. Імідж як феномен професійного розвитку	Підготувати реферативне дослідження за темою «Імідж та його природа»	8	10
7	Тема 7. Технологія формування особистого іміджу	Розробити стратегії управління особистісним іміджем. Підготувати проєкт.	8	10

8	Тема 8. Етика та спілкування як елемент професійної культури	Представити стилі та моделі спілкування менеджера освіти. Підготувати презентацію.	8	10
	Разом		60	80

9. Методи навчання

Словесні: лекція (інформативна, з проблемним викладом матеріалу, з аналізом конкретних педагогічних ситуацій, лекція удвох), пояснення, розповідь, евристична бесіда, навчальна дискусія, інструктаж, робота з підручником, навчальною літературою.

Наочні: метод безпосереднього педагогічного спостереження, метод ілюстрації, візуалізації (мультимедійні презентації), схеми, таблиці.

Практичні: аналіз педагогічних ситуацій, мозковий штурм, тестування, самостійні завдання, портфоліо.

10. Форми контролю і методи оцінювання

Поточний контроль – усне опитування, оцінювання якості самостійних завдань, оцінювання доповідей, оцінювання презентацій

Підсумковий контроль – усний залік

Критерії та шкала оцінювання: національна та ECTS

За системою ОНУ імені І.І.Мечникова	Оцінка ECTS	За національною шкалою	Визначення
90–100	A	Зараховано	Здобувач вищої освіти повно та ґрунтовно засвоїв всі теми робочої програми з навчальної дисципліни, вміє вільно та самостійно викласти зміст всіх питань програми навчальної дисципліни, розуміє її значення для своєї професійної підготовки, повністю виконав усі завдання з кожної теми поточного контролю.
85–89	B		Здобувач вищої освіти недостатньо повно та ґрунтовно засвоїв окремі теми робочої програми навчальної дисципліни. Вміє самостійно викласти зміст основних питань програми навчальної дисципліни, виконав завдання з кожної теми поточного контролю в цілому.
75–84	C		Здобувач вищої освіти недостатньо повно та ґрунтовно засвоїв деякі теми робочої програми, не вміє самостійно викласти зміст деяких питань програми навчальної дисципліни. Окремі завдання з кожної теми поточного контролю виконав не в повному обсязі.
70–74	D		Здобувач вищої освіти засвоїв лише окремі теми робочої програми. Не вміє вільно і самостійно викласти зміст основних питань навчальної дисципліни, не виконав окремі завдання поточного контролю з кожної теми.
60–69	E		Здобувач вищої освіти засвоїв лише окремі теми робочої програми. Не вміє достатньо самостійно викласти зміст більшості питань програми навчальної дисципліни. Виконав лише окремі

			завдання з кожної теми поточного контролю в цілому.
35–59	FX	Не зараховано	Здобувач вищої освіти не засвоїв більшості тем робочої програми, не вміє викласти зміст більшості основних питань з навчальної дисципліни. Не виконав більшості завдань з кожної теми, поточного контролю в цілому.
0–34	F		Здобувач вищої освіти не засвоїв програму навчальної дисципліни, не вміє викласти зміст жодної теми навчальної дисципліни, не виконав завдань поточного контролю.

11. Питання для поточного контролю

1. Розкрийте поняття «професійна культура», «самосвідомість», «професійна самосвідомість».
2. Назвіть фактори формування професійної культури менеджера освіти
3. Розкрийте психолого-педагогічні аспекти професійної культури менеджера освіти.
4. Назвіть елементи та специфіку професійної культури менеджера освіти.
5. Які існують методи професійного зростання і самовдосконалення.
6. Проаналізуйте теоретичні підходи до формування професійної культури майбутнього менеджера.
7. Назвіть цілі і зміст готовності майбутнього менеджера до управлінської діяльності.
8. Розкрийте інформаційно-орієнтований етап підготовки майбутніх менеджерів.
9. Схарактеризуйте рефлексивно-оцінювальний етап.
10. Розкрийте етап самореалізації.
11. Проаналізуйте стан готовності до процесу пізнання.
12. Розкрийте пізнавальну активність здобувачів.
13. Які існують форми і засоби побудови управлінської ситуації.
14. Розкрийте поняття «іміджелогія».
15. Проаналізуйте загальну іміджелогію, прикладна іміджелогію, педагогічна іміджелогію.
16. Визначте психолого-педагогічні передумови формування професійного іміджу.
17. Назвіть техніки створення ефективного професійного імідж-образу.
18. Які складові компоненти структури іміджу менеджера освіти.
19. Розкрийте структуру особистісного іміджу.
20. Наведіть приклади стратегій управління особистісним іміджем.

21. Які існують проблеми створення позитивного іміджу.
22. Охарактеризуйте професійна етика: виникнення, сутність.
23. Яка сутність і значення поняття «мораль».
24. Розкрийте принцип справедливості та принцип обов'язку.
25. Які існують завдання професійної етики.
26. Схарактеризуйте техніку ділового спілкування.
27. Назвіть стилі спілкування менеджера освіти.
28. Назвіть засоби активізації навчальної діяльності майбутніх менеджерів освіти.
29. Розкрийте методи формування професійної культури, корегування іміджу.
30. Запропонуйте шляхи формування професійної культури майбутніх менеджерів в системі професійної підготовки.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний контроль								
Змістовий модуль I					Змістовий модуль II			Загальна оцінка
T 1	T 2	T 3	T 4	T 5	T 6	T 7	T 8	
100	100	100	100	100	100	100	100	100

У ході поточного контролю здобувач може отримати максимальну оцінку (100 балів) за кожну тему змістового модуля. Залік оцінюється за 100-бальною шкалою. Загальна оцінка з навчальної дисципліни – це є середнє арифметичне суми балів за поточний контроль за усіма темами.

Якщо за результатами поточного контролю студент набрав менше 60 балів, або якщо він набрав 60 і більше балів, проте хоче поліпшити свій підсумковий результат, він повинен виконати залікове завдання (див. перелік питань для поточного контролю) і з урахуванням його результатів одержати відповідну кількість залікових балів із дисципліни. Залік оцінюється за 100-бальною шкалою.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену	для заліку
90-100	A	Відмінно	зараховано
85-89	B	Добре	
75-84	C		
70-74	D		
60-69	E	Задовільно	
35-59	EX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	E	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Навчально-методичне забезпечення

1. Робоча програма навчальної дисципліни «Професійна культура та імідж менеджера освіти».
2. Силабус навчальної дисципліни «Професійна культура та імідж менеджера освіти».

14. Рекомендована література

Основна

1. Аболіна Т.Г., Василькевич Я.З. Професійна і прикладна етика : навчальний посібник. Переяслав-Хмельницький : 2016. 314 с.
2. Андросюк В. М. Педагогічний менеджмент і психодидактика : навчальний посібник. Тернопільський національний економічний ун-т. Тернопіль : Економічна думка, 2018. 216 с.

3. Мармаза О. І. Менеджмент освітніх організацій : навчально-методичний посібник. Харків : Щедра садиба, 2017. 126 с.
4. Положення про організацію освітнього процесу в ОНУ імені І.І. Мечникова http://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/documents/polozennya/polozhennya_pro_org_osvit-proc.pdf

Додаткова

1. Бралатан В.П., Гуцало Л.В., Здирко Н.Г. Професійна етика : навчальний посібник К. : Центр учбової літератури, 2011. 252 с.
2. Крохмальна Г.І. Сучасні тенденції педагогічної комунікації у вищому навчальному закладі. *Матеріали звітних конференцій факультету педагогічної освіти*. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2018. Вип. 3. С.17-20.
3. Марченко В.С. Формування професійного іміджу сучасного вчителя. *Наука і освіта*. №1, 2016. С. 120-125.
4. Нагорна Н. В. Використання активних методів навчання під час сучасної професійної підготовки студентів класичного університету. *Освіта в галузі педагогіки і психології : перспективні та пріоритетні напрями наукових досліджень*. Люблінський науково-технологічний парк. Університет Марії Кюрі-Склодовської. 27 листопада 2017 р., м. Люблін, Польща. С. 56-58
5. Нагорна Н. В. Щодо впровадження інноваційних технологій в сучасній освіті. *Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції Соціально-гуманітарні дисципліни : напрямки наукового пошуку*. м. Дніпропетровськ, 12 квітня 2016 р. : у 2-х частинах. Д. : ТОВ Інновація, 2016. Частина II. С. 43-46
6. Управління задля досягнення сталого успіху організації. Підхід на основі управління якістю (ISO 9004:2009, IDT) [Електронний ресурс] Чинний від 2013-05-01. Режим доступу : <http://www.dbn.at.ua/load/normativy/dstu/5-1-0-1060>

15. Електронні інформаційні ресурси

1. [http://zakon5/rada/gov/ua/laws/show/2145-19/con/](http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/con/)
2. <http://nbuv.gov.ua/> Сайт Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського;
3. <http://www.dnpb.gov.ua/> Сайт Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В.О. Сухомлинського;
4. <http://www.osvita.org.ua/> Освітній портал – освіта в Україні, освіта за кордоном;
5. http://ebk.net.ua/Book/pedagogics/volkova_pedagogika/part3/3202.htm
6. <http://osvita.ua/school/upbring/5828>
7. <http://teacher.at.ua/publ/40-1-0-677>
8. http://www.zippo.net.ua/index.php?page_id-1
9. http://petschool.at.ua/publ/robota_klasnogo_kerivnika/5-1-0-17